

- 1 LOODUSE ÕPPERADA ALGAB**
Vana Tartu-Valga endisest Vapramäe bussipeatusest. Nüüd asub siin loodusmaja. Tõenäoliselt on Vapramäe nimi tulnud Vapra talu järgi.
- 2 HONG EHK PÕLISMÄND**
Esialgsest neljast põlispuust on alles viimane 18 meetri kõrgune ja 2,5 meetrise ümbermõõduga puu.
- 3 VAPRAMÄE LAGI**
Siin on toimunud Nõo kihelkonna 1. Laulupäev (1924), peetud rahvapidusid ja suvelaagreid.
- 4 KUNINGA PÄRN**
Kuninga pärna nimesaamisest ja istutamisest on mitmeid legende. Ühe rahvapärimuse järgi on see Rootsi kuninga Karl XII istutatud.
- 5 VAPRAMÄE RELJEEF**
Vapramägi on osa Tõravere ja Elva vahelisest otsmoreenkõrgustikust, mis kujunes hilisjäähajal liustike taganedes ning ta tähistab ühte Elva ümbrusest taandunud mandri-jää serva asendit. Vapramäe kõrgema koha absoluutne kõrgus on 77,7 meetrit.
- 6 SOOLAPID**
Lumesulavee äravoolu puudumise tõttu on lohkudesse tekkinud väikesed soolapid turbasambla ja karusambla padjanditega.
- 7 RISTIKUUSED**
Riste lõigati kuuskesesse matuserongi möödudes kadunu mälestuseks, mõnel pool ka selleks, et surnu ei pääseks koju käima. Nüüd kasvavad selles kohas nende kuuskeede järglased.
- 8 KERIKMÄGI**
Järsunõlvaline VI – XI sajandist pärinev linnamägi on eesti üks väiksemaid linnuseid.
- 9 ELVA JÕE LUHANIIT**
Luhaniidud nagu seda on Vapramäe luht, on jõgede orulammidel asuvad vähemal või suuremal määral perioodiliselt üleujutatavad niidud.
- 10 ELVA JÕGI**
Elva jõgi on Emajõe ülemjooksu parempoolne lisajõgi, mis saab alguse Otepää kõrgustikult Valgjärvelt ja voolab 200 meetri laiuses orus. Jõe pikkus on 72 km ja valgala 456 km²
- 11 KALEVIPOJA TOOL**
Kõrgendik Elva jõe paremal kaldal. Muistendi järgi läks Kalevipoeg kord jõe äärde, et maha istuda ja jões jalgu ja nägu pesta. Ta oli nii suur, et ühel jõekaldal istudes võis jalad panna teisele kaldale.
- 12 HUNDIKURISTIK**
Rahvas on selliselt kutsuma hakanud omapärasest vaatamisväärsust, kus loodus näitab selgelt oma jõudu ja vastupidavust. Jõevool on uuristanud kallast ja puu on enda elus hoidmiseks toetanud end juurtele.
- 13 VAPRAMÄE TALUTARE**
Vapramäe talutares asus vanal ajal Sohi metsavahikoht, mida selle maa ja elumaja väiksete mõõtmete tõttu ka Sohisuunaks kutsuti.
- 14 HIINLASTE HAUD**
Vapramäe jalamille maeti kaks hiina rahvusest punaarmee last, kes ründasid Eesti Vabadusvõitlejate soomusrongi Voika raudteesilla juures ja langesid 16. jaanuaril 1919. aastal.
- 15 VAATEPUNKT**
Pisikesel lagendil võib teha väikese peatuse, et vaadata alla jõeale, nautida vaikust, kuulata veevulinat ja tutvuda veetaimestikuga.
- 16 VANEMAID ÜHENDUSTEID EESTIS**
Üle tee asuva Tõravere veski (vanim teade aastast 1582) ja kunagise kõrtsi vahel asus üks vanemaid ühendusteid (Tartu-Riia). Kus 8. novembril 1558 aastal toimus Liivi sõja üks lahingutest. Vana maanteesild on ehitatud 1956-57 aastal, uus maanteesild valmis 1991. aastal. Üle Elva jõe asuvast maakividest magasiaidast anti alates 1874. aastast ümberkaudsetele talumeestele viljalaenu. 1905. aasta revolutsioonisündmuste ajal kasutati Meeri magasiaida keldrit ülestõusust osavõtjate kinnihoidmiseks, kõrval asuvas Meeri vallamajas toimus aga kohtumõistmine.

LÄHIÜMBRUSES TASUB KÜLASTADA

VAPRAMÄE KOOBAS EHK TIIRIKESE ALLIKAS
asub endisest Vapramäe jaamast 0,5 km Tartu poole raudtee ääres. Allikas voolab välja 5m pikkusest tunnelilaadsest koopast, mis on tekkinud Aruküla lademe liivakivi kihtidesse. L-EST koordinaadid: X=6459324 Y=645296

JAAGUPI TARANDKALMETESSE
on surnuid maetud III-V sajandil. Jaagupi kivitarrandkalmistu on üks seda liiki muistsete kalmehitiste suurimaid ja tüüpilisemaid esindajaid. Kuna Jaagupi kalmistu on seni uuritud kalmistutest üks silmapaistvamaid, on selle ehitusele iseloomulikud osad paika jäetud külastajatele vaatamiseks. L-EST koordinaadid: X=6459742 Y=646504

TARTU (TÕRAVERE) OBSERVATOORIUMI
ehitustööd algasid 1958. aastal ja avati 1964. aastal. Peamaja rekonstrueeriti 2012. Külastaja saab jalutada Tõravere kuplite vahel ja külastada „Stellaariumi“. L-EST koordinaadid X=6460955 ja Y=644718.

VAPRAMÄE LOODUSE ÕPPERADA
Vapramäe looduse õpperada rajati 1976. aastal TRÜ looduskaitsepäeval J. Eilarti juhendamisel. 1997. aastal alustati õpperaja rekonstrueerimist.

- Vapramäe kaitsealale jääv matkaraja osa on 3,5 km (punktid 1-16)
- Lühendatud rada 2,5 km (punktid 1-14)
- Lasteraja pikkuseks on 1,6 km
- Talvel saab Vapramäel suusatada, kelgutada ja sõita lumelauaga.

KÜLASTAJA MEELESPEA	GUIDELINES TO THE VISITORS
<ul style="list-style-type: none"> • Rajal on lubatud liikuda ainult jalgsi. • Hoiu koer rihmas. • Prügi võta lahkudes kaasa. • Tuld tohib teha ainult selleks ettevalmistatud kohas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moving on the trail is acceptable only by foot. • Dogs must be leashed. • Pick up rubbish after yourself. Leave clean environment to be enjoyed by the others. • Making a fire is permitted only in designated places.

VAPRAMÄGI
Rahvasuu räägib, et Vapramägi oleval olnud kunagi eestlaste linnus ja selle vanemaks mees nimega Vapper. Selle nime andnud rahvas talle vaprust eest. Tema juhtimisel jäänud linnus vaenlastele võitmatuks. Alles raugaeas kustunud tema eluküünal loomuliku surma läbi. Linnuse rahvas matnud auväärse juhi mäele ning istutanud tema hauale pärna. Juhhi mälestuseks aga antudki kohale nimeks Vapramägi.

Nõnda vanadest aegadest saab Vapramäe kultuurilugu alguse. Legendi järgi on siis puhanud Kalevipoeg ja jätnud maha kaks jalajälge lohku. Ajaloohõngu lisavad Kerikmägi – VI-XI sajandil kasutusel olnud Eesti üks väiksemaid linnuseid ja lähedusse jääv I-V sajandist pärinev Jaagupi tarandkalme. Vapramäe lael peeti vanasti rahvapidusid, korraldati laulu-pidusid ja suvelaagreid.

Lisaks kirevale kultuuriloole on siin vaatamist väärt mitmekesine reljefiga kaunis loodus. Vapramägi on esmakordselt kaitse alla võetud juba 1927. aastal. Vapramägi on riikliku kaitse alla võetud 1959. aastal maastiku üksikelemendi „Vapramägi“ baasil maastikku ilmestava järsunõlvalise vallseljaku ning metsakoosluse kaitseks. Pidal 115,3 ha.

VAPRAMÄGI
People say that Vapramägi used to be an ancient fortified settlement of Estonians and its elder was called Vapper (brave). People called the man so for the courage he displayed. Under his command, the fortification was never captured by an enemy. But he grew old and one day the flame on his candle of life expired. The people of the settlement buried the honourable chief on the hill and planted a linden on his grave. To commemorate him, the place was called Vapramägi.

Thus was born cultural heritage of Vapramägi. A legend says that Kalevipoeg once had a rest and left behind two footprints in a hollow. The historical atmosphere is reinforced by Kerikmägi – one of the smaller Estonian fortified settlements used in the 6th-11th centuries and the Jaagupi enclosed cromlech from the 1st of -5th centuries, situated in the vicinity. At the top of Vapramägi, folk celebrations used to be held in the old days, as well as song festivals and summer camps.

In addition to the cultural splendour, the nature itself is a sight worthy seeing here, with a picturesque and versatile relief. Vapramägi was first taken under protection in 1927 on the basis of the Resort and Treatment Places Act. Since 1959, Vapramägi has been under national nature protection. The size of the protected area is 115,3 hectares.

